

Vážený pane prezidente Klausí, vážená paní Klausová, vážená paní Havlová, vážení ústavní činitelé, milý pane kardinále, excellence, dámy a pánové,

doufám, že prominete drobnou únavu v mém hlase způsobenou tím, že jsem se teprve dnes vrátil z úspěšné návštěvy Čínské lidové republiky.

Dovolte mi, abych se krátce zastavil u svého minulého vystoupení před rokem 28. října, kdy jsem konstatoval, že podle mého názoru naše pojetí českých dějin je příliš anonymizováno. Že je pojímáno jako jakýsi souboj abstraktních idejí bez konkrétního spojení s žijícími osobnostmi, s jejich názory, s jejich činy, ale také s jejich konflikty. Protože i konflikty patří k životu, zejména pak k životu politickému.

Domnívám se, že je daleko důležitější soustředit se na žitou a živou historii. A právě proto bych dnes chtěl učinit další krok, vedle obecné kritiky oné příliš anonymizované historie, k jejímu jinému pojetí. Zpráva o stavu české společnosti může být předmětem vánočního poselství prezidenta republiky. Nicméně existovala zde jistá přetržka mezi tímto projevem a udělením státních vyznamenání a rád bych tuto přetržku zaplnil tím, že bych své dnešní vystoupení pojal jako jakéhosi průvodce životními příběhy těch, koho dnes vyznamenám. Protože prezident zvolený všemi občany má občanům skládat své účty a má povinnost zdůvodnit, proč konkrétní osobnosti skutečně vyznamenal.

Je tady více než třicet vyznamenaných a řadu z nich spojuje jedno téma. To téma můžeme nazvat odvahou, statečností nebo hrdinství. Dovolte mi tedy, abych byl nejprve Vaším průvodcem po časové ose, která rámuje tohoto společného jmenovatele.

Dnes odpoledne jsem v Trůnním sále Pražského hradu udělil nejvyšší české vyznamenání Řád Bílého lva I. třídy Siru Winstonovi Churchillovi. Učinil jsem tak proto, že po tomto významném politikovi sice pojmenováváme náměstí a stavíme mu sochy, ale dosud neobdržel zaslouženě nejvyšší český řád. Přemýšlel jsem o tom, proč se tak stalo. Sice demokratická, ale slabá vláda pod vlivem komunistické strany a pod vnějším tlakem Sovětského svazu, zejména po Churchillově fultonském projevu, kde oznamoval spuštění železné opony, zřejmě nebyla ochotna tohoto bezesporu kontroverzního politika vyznamenat. A jak se říká, lépe pozdě, než nikdy. Jsem šťasten, že jsem tak mohl učinit dnes a že jsem toto vyznamenání předal do rukou Churchillova vnuka Sira Nicholase Soamese.

Winston Churchill byl bezesporu významnou osobností své doby, ale chtěl bych upozornit v onom průvodci životních příběhů na jeden aspekt, který často opomínáme. Churchill nečelil jenom vnějším nepřítelům, a to i tehdy, kdy stál proti celé Evropě. Churchill čelil i vnitřním oponentům, které bychom možná nemuseli nazývat zrovna Kisslingy, ale minimálně appeasery, smiřovateli, tedy lidmi, kteří si přáli uzavření separátního míru s hitlerovským Německem, a to v době, kdy jak Sovětský svaz, tak Spojené státy byly neutrálními zeměmi. To, že Churchill odolal tomuto obrovskému vnitřnímu tlaku z řad jeho politických oponentů, z něho činí výjimečného politika. Protože politik je právě ten, kdo dokáže odolávat tlaku přicházejícímu z té nejméně očekávané strany.

Druhým vyznamenaným byl Sir Nicholas Winton. Snad není zapotřebí dodávat příliš mnoho slov k důvodům tohoto vyznamenání. Snad jen to, že jsem vděčný za průběh ceremonálu, kdy sedm Wintonových dětí dostalo od dětí z Kunžaku, tedy dětí, kde je Základní škola Sira Nicholase Wintona, fotografie z doby, kdy se musely rozloučit se svými rodiči. A dovolte mi, abych s úctou vzpomněl právě na tyto rodiče. Oni věděli nebo tušili, že se se svými dětmi možná loučí navždy a přesto našli odvahu se s nimi rozejít, aby jim zachránili život. Dovolte mi tedy, abych ještě jednou těmto dnes již nežijícím rodičům Wintonových dětí vyjádřil svoji nejhlubší úctu.

Dovolte mi, abych nyní po této časové ose pokračoval dál. Přichází období protektorátu. A přichází Heydrichův teror. Jednou z obětí tohoto teroru je lidický farář, který dnes in memoriam rovněž

přejímá státní vyznamenání. Člověk, který odmítnul opustit své věřící, třebaže mu to gestapo nabízelo. A dovolte, abych připomenul češtinou Bible kralické onen výrok, že dobrý pastýř neopouští své stádce.

Jsme na konci druhé světové války a mezi vyznamenanými, byť opět in memoriam, je člověk, jehož někteří nazývají českým Wintonem. Je to člověk, který zachránil devět set židovských dětí v koncentračním táboře před vyhlazením a to tím, že SS komando, které přišlo tyto chlapce postřílet, bylo zastrašeno, byť falešnou informací, že v příslušném baráku je tyfová epidemie a oni stateční SSmani, kteří s takovou chutí vraždili civilní obyvatelstvo, se zalekli tyfu, utekli a devět set mladých židovských chlapců se zachránilo.

Končí druhá světová válka a nastupuje období relativního tříletého klidu. A poté to, co by se dalo nazvat ústavním pučem, ale také slabostí demokracie. Nastupuje komunistický režim a jednou z jeho obětí je další katolický kněz. Kněz, který je k smrti umučen v komunistickém vězení. Po stalinském terorismu nastupuje období, které Ilja Erenburg kdysi označil jako období tání.

A přichází Pražské jaro, rok 1968, a po něm přichází zima z Kremlu, přichází okupace. Na Rudém náměstí v Moskvě se našlo několik málo statečných lidí, kteří proti této okupaci dokázali vystoupit. Se sovětskou disidentkou, která vedla tuto bohužel jenom sedmičlennou protestní demonstraci, jsem se zhruba před rokem setkal na Pražském hradě. Tehdy jsme si podali ruku na to, že za dvacet let bude demokratické Rusko součástí rozšiřující se Evropské unie. Je mi nesmírně líto, že krátce poté zemřela a že ji nemohu toto vyznamenání předat osobně, ale jsem rád, že toto vyznamenání převezme její syn, jehož v době této demonstrace držela na ruce jako malé dítě.

Jsme stále ještě v roce 1968 a tehdejší československý parlament hlasuje o tom, zda má schválit okupaci. Podobně jako na Rudém náměstí bylo sedm statečných, v českém parlamentu bylo těch statečných ještě o něco málo méně. A proto je mezi vyznamenanými poslankyně, která spolu s ostatními měla odvahu zdvihnout ruku proti. Mimochodem ještě před tím zde byl statečný člověk, který odmítnul podepsat Moskevské protokoly, František Kriegel. A protože moje mínění je jiné než mínění zastupitelstva v Praze 2, které odmítlo udělit Františku Krieglovi čestné občanství, bude mi ctí, jestliže tohoto statečného člověka příští rok, bohužel opět in memoriam, vyznamenám.

Přesouváme se do období normalizace, období šedi a nudy. A teprve v roce 1977 se objevuje paprsek naděje. Tentokrát už to není jenom pět nebo sedm statečných. Tentokrát je to dvanáct set statečných - první signatáři Charty 77. Je mi ctí, že jednoho z nich dnes mohu vyznamenat.

A abych uzavřel onu sekvenci oné politické statečnosti, dovolte mi, abych výše jmenovaným připomněl jedno jméno českého písničkáře, kterého jsem si vážil a kterého jsem měl rád. Písničkáře, který nepropadnul obecné euforii po listopadové revoluci a velice dobře si uvědomil její nedostatky a její rizika. Byl vyznamenán už jednou, ale vyznamenáním poměrně nízkého stupně. A právě proto mu dnes uděluji řád Tomáše Garrigua Masaryka.

Přecházím k tématu, o němž bych raději nemluvil a o němž mluvím s nesmírným smutkem. K tématu pěti statečných, kteří padli ve válce s mezinárodním terorismem, kteří zemřeli v Afghánistánu. A jednomu, jehož se díky bohu podařilo zachránit. Špína této země označuje tyto padlé vojáky jako žoldáky. Žoldák je ten, kdo bojuje za peníze v cizí armádě. Žoldák není ten, kdo bojuje v armádě své vlasti. Je to hrdina, který chrání naši zemi před mezinárodním terorismem. A je mi smutno, když i tyto lidi s úctou a s přátelstvím k pozůstalým zahrnuji do seznamu vyznamenaných.

Dovolte mi, abych závěrem, když se kolem sebe rozhlédnu, přešel i k vyznamenaným, které nespojuje onen společný jmenovatel, i když bych mezi nimi mohl rovněž nalézt příklady neokázalé statečnosti a neokázalého hrdinství. Takovým příkladem je například dárce krve, který daroval svoji krev při více

než pěti stech odběrech. I toto je hrdinství. Nikoli mediálně zajímavé hrdinství, ale hrdinství všedního dne.

A nyní mi dovoluňte, abych tak, jak zde sedí jednotliví vyznamenaní, řekl několik málo slov o každém z nich. Robert Fico se zasloužil o skvělé česko-slovenské přátelské vztahy. Dokázal vybudovat silnou levicovou stranu sjednocením všech levicových proudů ve Slovenské republice a stejně tak, jako Winston Churchill byl vynikající pravicový politik, je Robert Fico, můj přítel, vynikající politik levicový. Někdy není ani tak důležité, kdo je levicový a pravicový, ale kdo je a není vynikající.

Lieber Franz, ich bin so gern, du bist mit uns. Spolkový kancléř Franz Vranitzky byl kancléřem od roku 1987. V době, kdy čeští emigranti prchali do Rakouska a Rakousko jim poskytovalo vlídnou náruč. A někdy dokonce není dobré použít termín emigranti. Byli to lidé, kteří se chtěli vrátit, jako Pavel Kohout, Pavel Landovský a další. Ale tehdejší československý režim jim v tom zabránil. A právě proto, že tehdejší rakouská vláda poskytla těmto a dalším lidem azyl, bych našim rakouským přátelům chtěl ze srdce poděkovat. Mezi nimi je i další muž, který dnes obdrží vyznamenání a který je zakladatelem společnosti česko-rakouského přátelství. Přátelství, které nebylo formální, ale které poskytovalo reálnou pomoc našim exulantům.

Mezi vyznamenanými je mnoho dalších známých tváří a dovoluňte, abych pro úsporu Vašeho času a také proto, aby vynikající česká veřejně-právní televize neměla další poruchu ve svém vysílání, zmínil jenom některé z nich. Minulý rok jsem vyznamenal Jana Světlíka jako úspěšného podnikatele. Dnes je mi ctí vyznamenat dva představitele nejúspěšnějšího podniku v České republice Škody auto Mladá Boleslav, jednoho z nich in memoriam, protože zahynul při dopravní nehodě, a druhého z nich plného energie.

Je mi ctí vyznamenat cestovatele a spisovatele, který se dožil v plné vitalitě úctyhodných devadesáti pěti let. Je mi ctí vyznamenat ortopeda a chirurga, který ve Vídni utrpěl dopravní nehodu, při níž dosáhl rekordního počtu padesáti zlomenin, a přesto se dokázal vzpamatovat, vrátit k životu a zachraňovat život a zdraví desítkám a stovkám dalších lidí. Je mi ctí vyznamenat zakladatelku Fondu ohrožených dětí a organizátorku zařízení, které se jmenuje Klokánek. Protože společnost, která se nestará o své děti, není dobrá společnost.

Jsem rád, že mohu vyznamenat dvě hvězdy pěveckého nebe. Královnu českého šansonu a mnohanásobnou zlatou slavici, protože obě dvě rozdávaly po mnohá léta radost milionům a milionům lidí. A tak bych mohl pokračovat dál a dál, mohl bych mluvit o paní profesorce Olivové, ale to už je další a další část našeho příběhu, kterou za mne převezme můj kancléř.

Proto mi dovoluňte, abych zcela závěrem jmenoval poslední vyznamenanou. Skromnou zvonařku paní Dytrychovou, jejíž zvony zaznívají v celém světě a víte, zvony mají zvláštní osud. V době války jsou to právě zvony, které jsou rekvírovány a přetaveny na zbraně. A jen málo z nich se vrací na svá původní místa a musíme odlít zvony nové.

Chtěl bych závěrem svého projevu vyjádřit pouze jedno jediné přání. Přál bych si, aby nad českou krajinou zněly pouze zvony pokoje, zvony míru, a aby tato krajina byla ušetřena hrůz, které dnes tak trápí jiné země. Děkuji Vám za Vaši pozornost.